

RECENZE

Bradford, Ernle. Řádoví rytíři. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996, 290 s. ISBN 80-7113-135-0

„pečovat o naše pány – nemocné a chudé“¹

Kniha Ernle Bradforda Řádoví rytíři je stručnou kronikou špitálního řádu sv. Jana Jeruzalémského z Rhodu a Malty. Obsahově je rozdělena do zhruba tří částí a to o působení řádu v Levantě na Blízkém východě, na řeckém ostrově Rhodos a konečně na Maltě.

V první části nás tedy autor seznámí se situací na Blízkém východě. Popisuje upadající moc Byzantské říše, nástup islámu a situaci v Evropě. Proč vůbec vznikly křížové výpravy a jejich pozadí. Na jejím konci poprvé padne jméno zakladatele řádu, blahoslaveného bratra Gerarda. Dále se dozvíme o vzniku řádu, jeho původnímu úkolu a postupnému přeměňování v rytířský, válečný řád a následnému vojensko-politickému působení v Levantě.

V pokračování o dobytí Rhodu a politice, která mu předcházela, pobytu a přeměně řádu v námořní velmoc, jsou celé dvě kapitoly věnovány dvojnásobnému obležení Rhodu. Jeho nejdříve úspěšné obraně v r. 1480 v době vlády sultána Mehmeda II a posléze o konci rhodského snu při obležení a kapitulaci v r. 1522 za vlády sultána Sulejmana I. Nádherného.

Poslední kapitoly jsou věnovány působení řádu na Maltě, jeho „policejní“ službě ve středomoří, které chránili před řáděním muslimských korzárů. Největší pozornost je samozřejmě věnována „Velkému obležení“², kdy Řád za pomoci Maltanů ubránil ostrov před obrovskou přesilou Osmanů a muslimských korzárů ze severní Afriky bojujících pod společnou zástavou Velkého Turka - Sulejmana I. (právě toho, který „syny satanovy“³ vypudil z Rhodu).

Závěrem kniha popisuje dobytí Malty Napoleonem, úpadek řádu, jeho znovuzrození a nebývalý rozmach, jakož i návrat výlučně ke špitální činnosti.

Zajímavostí knihy jsou dodatky o působení řádu sv. Jana na území našich zemí: Moravy, Slezska a Čech i seznam velkopřevorů Českého velkopřevorství. Ty nejsou dílem autorovým, ale vyšly z pera F. Lobkowicze.

Ve své knize se Bradford samozřejmě soustředil na hlavní události ovlivňující působení Svatojánských rytířů, ale nejen na ně. Čtenáře seznamuje také s dalšími dvěma velkými rytířskými řády té doby. S řádem Rytířů Šalamounova chrámu – Templářů, s jejich vznikem,

¹ Dietrich, Paul – předmluva knihy: Bradford, Ernle. Řádoví rytíři. Zvon, 1996, s.9

² Neúspěšné obléhání Malty Osmanskou říší r. 1565 : Nicole, David. Rytíři řádu Johanitů. Computer Press, 2010, s. 113

³ „Syny satanovy“ jsou myšleni rytíři řádu sv. Jana: Bradford, Ernle. Řádoví rytíři. Zvon, 1996, s.184

rozmachem a neslavným koncem, a s Řádem bratří německého domu Panny Marie v Jeruzalémě, u nás známých jako Řád německých rytířů. Dozvíme se, co předcházelo křížovým výpravám, proč vznikli a s tím související vznik rytířských řádů. Seznámíme se s politickým prostředím té které doby, s říší Osmanských Turků, egyptských mamlúků. Nechybí profily osobností které řád ovlivňovaly a to nejen z křesťanského prostředí. Nemálo prostoru je věnováno velkým muslimským vládcům jako byl Nur ad Dín, Saladin, Bajezíd, Mehmed II. a Sulejman I., či korzárům sloužícím Velké Portě: Charjruddínovi, či Dragutovi. Samozřejmostí je seznámení s osobnostmi významných velmistřů (namátkou Raymond de Puy – následovník zakladatele řádu, Pierre D'Aubusson, L'Isle Adam, Jean Parisot de la Valett a jiní) ale také křesťanských panovníků, sultánů a pirátů ovlivňujících životy všech obyvatel tehdejšího středomořského prostoru. Zkrátka nepřijdou ani příznivci mořeplavby. Dozvíme se, jaké lodě a proč rytíři sv. Jana používali, ale i o trpkém životě galejníků, který byl na obou stranách stejně krutý.

Protože větší část své historie fungovali Johanité hlavně jako rytířský-válečný řád, nechybí samozřejmě stručné informace o zbroji rytířů a o vývoji vojenství té které doby. Pro čtenářovu představu autor popisuje nejen tehdejší podnebí, které panovalo jak v latinském Zámorí, tak na Rhodu a Maltě, ale i faunu a flóru (týká se hlavně ostrovů).

Téměř v každé kapitole dává E. Bradford slovo kronikářům jak křesťanským, tak muslimským a netýká se to jen popisu bitev a válečných operací ale třeba i popisu tehdejšího společenského života. Malou výtkou je snad jen velice malý font „kronikářského“ písma.

Kladné body kniha určitě získá díky chronologickému seznamu velmistřů řádu sv. Jana i s letopočty, kdy působili ve funkci a jejich místodržitelů. Pro čtenáře neorientující se ve vojenských pojmech pak nechybí jejich slovníček.

Přese všechnu chválu se dá v knize najít pár nepřesností (například při líčení obležení Rhodu v r.1522 autor píše, že se Turci vylodili v zátocě Kalithea pod horou Filerimos. Ta však leží zhruba 15 km severně od zátoky v současnosti známé díky nádherně zrekonstruovaným tureckým lázním).

V mapě Rhodu a dodékanéského souostroví nevíme které ostrovy a města byly v držení řádu. Mapka samotného Rhodu je lehce nepřesná a hlavního města příliš stručná. Špatná je také lokace obce Prasonissi a dokonce je zde zakreslen jakýsi neexistující ostrůvek Parimoda západně od městečka Lindos. Co se týče maltského souostroví a znázornění Velkého přístavu, tam je to ještě horší. Nechybí-li na mapě znázornění měst značkami, v případě přístavu musí čtenář hádat, kde ležel. O rozloze městečka Birgu a pevnosti Senglea nemluvě. V případě Sýrie a levantského pobřeží sice najdeme města a hrady, ale protože je vše značeno jednou značkou, nerozeznáme, jedná-li se o město, či hrad. Jestli bylo v držení křesťanů (případně jakého řádu) či muslimů. Nejsou dokonce vyznačeny a popsány hranice jednotlivých knížectví a království.

V obrazové příloze zcela chybí barevná ilustrovaná část. Jediný barevný obrázek je na přebalu knihy. Ve srovnání například s Wartenergovou knihou „Řád Johanitů ve středověku“ je to velké mínus. Z významných osob řádu jsou v knize pouze portréty zakladatele řádu bl.

Gerarda, prvního velmistra Raymonda de Puy a obránce Malty, velmistra Jeana Parisot de la Valette. Další portréty významných osobností ovlivňujících nejen Johanity, ale i život v celém Středomoří chybí. Ilustrační kresby jsou nevalné kvality a například zmenšenina námořní bitvy u Lepanta je hotovou katastrofou. Nebála bych se nazvat ji černobílým chaosem.

Porovnáme-li Bradfordovu knihu s jinými publikacemi zabývajícími se řádem Johanitů, zařadila bych ji k lepšímu průměru.

Ovšem ve čtivosti bude těžko hledat konkurentku a předčí ji snad pouze kniha od J. Pořízky „*Řád maltézských rytířů*“. Informací je zde velké množství, ale například Waldstein – Wartenbergově knize se rovnat nemůže ani zdaleka. S obrazovou přílohou dopadne v souboji s Nicoleovými „*Rytíři řádu johanitů*“ jako pověstní sedláci u Chlumce.

Přesto je kniha samotná velice čtivá a myslím, že každý kdo se zajímá o historii rytířských řádů, nebo křížových výprav, nebude zklamán. Dá se říct, že E. Bradford ji pojmul jako příběh, od „začátku do konce“, který díky současné charitativní a špitální činnosti řádu a jeho dceřinných organizací, zůstává otevřený.

Kateřina Baršová

Použitá literatura:

Bradford, Ernle. Řádoví rytíři. 1. Vyd. Praha: Zvon, 1996, 290 s. ISBN 80-7113-135-0

Nicole, David. Rytíři řádu Johanitů. 1. Vyd. Brno: Computer Press, 2010, 128 s. ISBN 978-80-251-2813-8

Požizka, Jiří. ŘÁD MALTÉZKÝCH RYTÍŘŮ Z Palestiny na Via Condotti. 1. Vyd. Praha: Elka Press ve spolupráci s nakladatelstvím Knižní klub, Praha – 8. svazek edice Militaria, 1997, 246 s. ISBN 80-901694-8-1, ISBN 80-7176-582-1

Waldstein-Wartenberg, Bertold. Řád Johanitů ve Středověku. 1. Vyd. Praha: Academia, 2008, 473 s. ISBN 978-80-200-1381-1